

LØRDAG 9. SEPTEMBER 2017 15.00

BACHKANTATER

KANTATE 106 "GOTTES ZEIT IST DIE ALLERBESTE ZEIT" (ACTUS TRAGICUS)

KANTATE 132 "BEREITET DIE WEGE, BEREITET DIE BAHN"

KANTATE 152 "TRITT AUF DIE GLAUBENSBAHN"

Johann Sebastian Bach
ENGHAVE BAROK

KLAUDIA KIDON • KRISTIN MULDERIS • LEIF ARUHN • SOLÉN • JAKOB BLOCH JESPERSEN

WWW.ENGHAVEBAROK.DK

APOSTELKIRKEN

SAXOGADE 13, 1662 KØBENHAVN V

FRI ENTRÉ

AUGUSTINUS FONDEN, TOYOTA FONDEN M.F.L.

VESTERBRO SOGN

FOLKEKIRKEN PÅ VESTERBRO

VELKOMMEN TIL KANTATER AF JOHANN SEBASTIAN BACH (1685-1750)

Kantate 152 Tritt auf die Glaubensbahn

er skrevet til Juledag (søndagen mellem jul og nytår) 30. december 1714. I årene 1714-17 under sin ansættelse ved hoffet i Weimar, havde Bach til opgave at skrive én månedlig kantate. Weimar-hoffets digter Salomo Franck frembragte til dette formål en cyklus af kantate-libretti¹, som i 1715 – et halvt år efter – udkom under titlen *Evangelisches Andachts-Opffer*, hvori denne kantates tekst også kom til at indgå.

Dagens evangelielæsning er Lukasevangeliets beretning om den gamle Simeon, som, efter at have set det nyfødte Jesusbarn, bebuder, at han er klar til at forlade denne verden (også kendt på latin som *Nunc Dimittis*). Men Salomo Franck vælger at lægge vægt på det afsnit i Lukasevangeliet, som følger umiddelbart efter (2, 34): "Og Simeon velsignede dem og sagde til Maria, hans mor: "Se, dette barn er bestemt til fald og oprejsning for mange i Israel og til at være et tegn, som modsiges, ja, også din egen sjæl skal et sværd gennemtrænge – for at mange hjerters tanker kan komme for en dag."” Modsætningsforholdet mellem *fald* og *oprejsning*, som Simeon udtrykker i Lukasevangeliet spiller en central rolle i denne kantate. At Jesus skulle danne grundlag for tro hos nogen og skepsis hos andre, finder Franck referencer til tre gammeltestamentlige profetier, som alle tre desuden benytter *stenen* som billede: Esajas' Bog 8, 14-15: "Han skal være en helligdom, en anstødssten, en klippe til at snuble over, for Israels to huse, en fælde og snare for Jerusalems indbyggere. Mange skal snuble, de skal falde og lemlæstes, de bliver fanget i snaren". I Salmernes Bog 118, 22 gælder det *hjørnестenen*, som man skal bygge sin tro på: "Den sten, bygmestrene vragede, er blevet hovedhjørnестen", og det samme gælder for Esajas' Bog 28, 16: "Derfor siger Gud Herren: "Se, i Zion lægger jeg en grundsten, en prøvet sten. Det er en kostbar hjørnестen, der lægges. Den, der tror, skal ikke være urolig."”

Stenen er det gennemgående motiv for de første fire satser. Billedet af *hjørnестenen*, som bærer Zion og *anstødsstenen*, som man kan snuble over, benytter Franck som dén modsætning det kristne menneske skal navigere i.

Det lille kammerensemble bestående af blokfløjte, obo, viola d'amore, viola da gamba og orgel lægger ud med en instrumental ouverture efter fransk forbillede: først en langsom *adagio*-indledning, fulgt af en *gigue*-lignende dansant fuga², hvis tema – en nedadgående bevægelse fra d til fis – anticerer første aries tema i en skæv rytmisk *snublende* form.

Som modsætning til denne skæve *snublen*, lader Bach i bassens indledende arie *Troens vej* materialisere sig i temaet, nu i en lige trinvist nedadgående bevægelse. I B-delen tonsættes advarslen om ikke at støde sig på *snublestenen* "Mensch! stoße dich nicht dran!" med forstørrede og formindskede³ spring i en snørklet duet-sekvens mellem bassangeren og den obligate⁴ obo-stemme.

Billedet af *stenen* fortsættes i det derpå følgende recitativ men forbinder det samtidig til dagens læsning fra Lukasevangeliet, som var udgangspunkt for kantaten. Modsætningsforholdet udspilles mellem de som falder over *anstødsstenen* og vil falde ned i helvede, der beskrives i recitativets første del, og de som bygger deres tro på *hjørnестenen* og derigennem vil finde forløsning og frelse, hvilket udtrykkes i den afklarede og smukke afsluttende *arioso*.

Symboliserende den kristne sjæl, beder sopranen i sin arie om at måtte bygge sin tro på *hjørnестenen*. For første gang i kantaten benyttes nu en dur-toneart: g-mols paralleltoneart B-dur. Hvor temaet i bassens første arie var en nedadgående bevægelse, bevæger sopranens tema sig opad mod Gud i bøn, mens de to obligate instrumenter, blokfløjte og viola d'amore, medvirker til at give satsen en særlig inderlig karakter. Som Alfred Dürr skriver, ærgrer man sig næsten over, at satsen ikke er længere, men er holdt i den for Bachs Weimar-kantaters vedkommende almindelige forkortede A-B-A-form.

I bassens andet recitativ bringes to nye bibelreferencer i spil: *Korsets dårskab* og *Guds visdom* fra

Paulus' første brev til Korintherne (1, 18–31): "For vel er ordet om korset en dårskab for dem, der fortæbes, men for os, der frelses, er det Guds kraft" og en lignelse fra Lukasevangeliet 6, 39–40: "Kan en blind lede en blind? Vil de ikke begge falde i grøften? En discipel står ikke over sin mester; men enhver, der er udlært, skal være som sin mester." Hvad Franck vil sige med disse citater leder tilbage til kantatens indledende motto, om at "gå ad troens vej". Guds plan er udover vor fatteevne. Vi er blot blinde dårer, og det eneste vi kan og skal forholde os til er, at følge troens vej mod Jesus og frelsen.

I den afsluttende duet når Sjælen endelig Jesus. I en dialog spørger Sjælen troskyldigt, mens Jesus myndigt og beroligende svarer. De fire obligate instrumenter (obo, blokfløjte, viola d'amore og viola da gamba) akkompagnerer nu unisont som symbol på foreningen af menneske og Gud. I en adstadig *siciliano* forenes *Sjælen og Jesus i ægteskab med hinanden* – et ofte benyttet billede, der understreger det erotisk-lidenskabelige trosforhold, som netop er kendetegnede for de pietistiske digtere som bl.a. Salomo Franck og Georg Christian Lehms.

I dansk sammenhæng kender vi især dette lidenskabelige trosforhold fra H.A. Brorsons samtidige digtning, hvor ægteskabet mellem Sjælen og Jesus ligeledes er et tilbagevendende billede. Første vers af hans salme *Hvorledes skal jeg møde* beskriver ligeledes *Sjælens* forberedelse til ægteskabet med Jesus:

*Hvorledes skal jeg møde
og favne dig, min skat?
Du skønne morgenrøde
mod al min jammers nat!
Min Jesus, sig, hvorledes
mit arme hjerte skal
opsmykkes og beredes
dig til en brudesal.*

Kantate 132 Beredit die Wege, beredit die Bahn!

er skrevet i Weimar til fjerde søndag i Advent i 1715, hvilket er dateret på partituret i Bachs egen håndskrift. Bach gør brug af Weimar-poeten Salomo Francks *Evangelisches Andachts-Opffer*, som netop var udkommet til formålet tidligere på året.

Franck holder sig i sin libretto tæt til søndagens evangelielæsning, *Johannes Døbers vidnesbyrd* fra Johannesevangeliet 1, 19–28:

"Jøderne fra Jerusalem sendte præster og levitter ud til ham for at spørge ham: "Hvem er du?" Da bekendte han og benægtede ikke, han bekendte: "Jeg er ikke Kristus." "Hvad er du da?" spurgte de ham, "er du Elias?" "Det er jeg ikke," svarede han. "Er du Profeten?" "Nej," svarede han. Så sagde de til ham: "Hvem er du da? Vi skal have svar med til dem, der har sendt os; hvad siger du om dig selv?" Han svarede: "Jeg er 'en, der råber i ørkenen: Ban Herrens vej! som profeten Esajas har sagt." De var udsendt af farisæerne, og de spurgte ham: "Hvorfor døber du så, når du hverken er Kristus eller Elias eller Profeten?" Johannes svarede dem: "Jeg døber med vand; midt iblandt jer står en, som I ikke kender, han, som kommer efter mig, og hans skørem er jeg ikke værdig til at løse. Dette skete i Betania på den anden side af Jordan, hvor Johannes døbte."

Franck benytter evangelielæsningens bud om at *bane vejen for Herren*, som udgangspunkt for kantaten, hvilket er naturligt med henblik på Adventens forventning om Messias' komme. Men også *levitternes udspørgelse og dåben*, som er en del af dagens læsning, får sin plads i kantaten. I Francks libretto ændres vinklen dog, fra *Johannes Døber* til at blive en subjektivt fordring hos den enkelte kristne, som skal bane vejen, granske sig selv og sit hykleri og endelig til slut, skal renses og vækkes i dåben.

Kantaten åbner med en ekvilibristisk arie for sopran, ledsaget af strygeensemble og en obligat obo, som giver hele satsen et åbentlyst koncertant præg. De to solister baner vejen for Herren med hurtige

løb i en frisk *gigue*. Sopranens første indsatser består af først 60 og derefter 84 på hinanden følgende sekstendedele, begge afsluttende med en lang overbundet node, som grundigt bereder vejen for Messias.

Tenoren taler i det følgende recitativ direkte til det kristne menneske med en opfordring til at berede sin sjæl for Herren. Som det er kendetegnende for Bachs recitativer fra Weimar-årene, bevæger satsen sig frem og tilbage mellem det fortællende *secco-recitativ*⁵ og de mere malende *arioso*⁶-afsnit, som når *kronen* beskrives med opadgående bevægelser, *syndens sten* ruller bort med en rullende bevægelse, og endelig, når tenoren og continuo-gruppen til slut forenes i parallelle løb, når "frelseren forener sig med dig i troen".

I bassens arie sætter Bach forhøret af Johannes Døber i scene i en dramatisk sats, som med Francks tekst bliver til en selvransagende granskning af det kristne menneskes hykleriske sind. Celloen spiller her en solistisk rolle, og med knudrede akkordbrydninger og mærkværdige spring i det dybe leje, fornemmes det, at der er ugler i mosen. "Et vredens barn i Satans net" tonsættes i et næsten *fritonal* afsnit, og på ordet *falsch* springer bassangeren – stik imod god stemmeføringspraksis! – en stor septim op, direkte ind i en formindsket sekundakkord.

De to følgende satser er tildelt alten. I et *accompagnato-recitativ* med strygeledsagelse beder alten om forladelse for gennem sine synder at have brudt dåbens bånd, og beder om, at dette *dåbens bånd* kan genoprettes.

I den afsluttende arie får alten sit rensende bad i dåben. Den meditative arie ledsages af en soloviolin – som man kan forestille sig, Bach selv har spillet – og i de lange for- og efterspil ser man for sig, hvordan dåbsvandet løber over den rensede kristne.

Det håndskrevne partitur slutter her, på trods af, at Franck i sit forlæg har indlagt et afsluttende koralvers⁷: 5. vers af Elisabeth Creutzigers salme *Herr Christ, der einig Gottes Sohn*. Bach harmoniserede netop dette vers som afslutningskoral til kantate 164, og den version benytter vi også i dag, transponeret til denne kantates gennemgående toneart, A-dur.

Kantate 106 Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit (Actus Tragicus)

Det ældste kildemateriale til kantaten *Actus Tragicus* er en kopi fra Leipzig 1768, som bærer denne særegne titel. En tidsfæstning af *Actus Tragicus* peger dog tres år længere tilbage, i retning mod Bachs allertidligste vokalværker, nærmere bestemt til årene 1707/08, hvor Bach var ansat som organist i Mülhausen. Som titlen antyder, er der tale om sørge- eller begravelsesmusik. Da Bachs onkel Tobias Lämmerhirt døde i 1707, efterlod han 50 gylden til sin unge nevø, og det er muligt, at de har været givet som honorar for sørgemusikken til hans begravelse.

I 1705 – to år forinden – havde Bach besøgt Diderik Buxtehude i Lübeck, og vendte tilbage til Arnstadt dybt inspireret og præget af mødet med den danske organist og komponist, som Bach havde kendt til og beundret fra barnsben. *Actus Tragicus* er skrevet i den tidlige baroks kantatestil, som vi netop forbinder med Buxtehude og hans generation af komponister, som bl.a. Matthias Weckmann, Nicolaus Bruhns og J.S. Bachs grandonkel, den mesterlige Johann Christoph Bach. Den såkaldte *Stylus Phantasticus* er kendetegnet ved et væld af skiftende indfald, som i vokalmusikken naturligt knytter sig til teksten, hvor de enkelte tekstled bringes til udtryk i konstant skiftende musikalske idéer.

Actus Tragicus' tekst består af en række korte bibelcitater, som på forskellig vis beskæftiger sig med døden. Gennem nyere forskning har man fundet frem til, at kantatens tekst er hentet fra Johann Olearius' *Christlichen Bet-Schule* (Leipzig 1668), hvor den findes under afsnittet *Tägliche Seufftzer und Gebet um ein seliges Ende* (Daglige suk og bønner om en salig ende). Dog adskiller kantatens tekst sig fra Olearius ved at tilføje to indledende bibelcitater. Om disse tilføjelser er sket på afdødes foranledning eller Bachs egen, ved vi ikke. Alfred Dürr påpeger dog, at kantaten med disse tilføjelser lægger sig meget tæt op ad opbygningen af salmen *Ich hab mein Sach Gott heimgestellt*, hvis melodi bliver citeret af de

to blokfløjter i kantatens centrale sats, og det kunne pege i retning af, at Bach selv foretog ændringen af tekstforlægget.

Bach viser allerede i dette ungdomsværk sin sikre sans for at strukturere et større værk. *Actus Tragicus* er bygget symmetrisk op med den centrale *kor/solo/koral-sats* som midterakse:

Sonatina – Kor – Solo – Solo – [Kor/Solo/Koral] – Solo – Solo – [Koral – Fuga]

Overordnet falder kantaten i to afsnit, som behandler antitesen mellem den *gammeltestamentlige dødsangst* med den *nytestamentlige længsel efter døden*. I den centrale sats introduceres *Jesus* for første gang i kantaten, og repræsenterer det helt afgørende vendepunktet fra *sorg og angst til håb, hengivenhed, længsel og forløsning*.

Kantaten åbner med en *stille-musik*, en eftertænksom sørgemusik for to blokfløjter, to gamber og continuo. Teksten til åbningskoret er hentet fra Apostlenes Gerninger 17,28 og er bygget op i tre dele: *Guds tid – livet – døden*, som hver med sin tematik og stemning beskriver de tre stadier. *Guds tid* er en afklaret homofon sats, *livet* en livlig fugetta, og *døden* en langsom homofon Adagio-sats.

Herpå følger det første par soli: først tenorens arie, der citerer Salmernes Bog 90,12, og med sin quasi-charconne-basgang og sørgmodige stemning har karakter af en *lamentation*⁸, efterfulgt af bassens arie, der med sit profeti om sygdom og død fra Esajas Bog 38,1: "Beskik dit hus, for du skal dø; du bliver ikke rask!" anskuer døden fra en nærmest dommedagsprofetisk vinkel.

I kantatens centrale sats sker det afgørende vendepunkt. Bach introducerer nu flere lag på én gang: først citeres fra den *gammeltestamentlige* Siraks Bog 14,17: "Den ældgamle lov siger: "Du skal dø!", der synges som fuga i gammel motet-stil⁹ af alt, tenor og bas, hvorefter sopranen i en *arioso* med det *nytestamentlige* citat fra Johannes Åbenbaring 22,20: "Ja, kom, Herre Jesus!" introducerer håbet om frelsen i *Jesus*, alt imens blokfløjterne ledsager med koralmelodien *Ich hab mein Sach Gott heimgestellt* som *cantus firmus*¹⁰. Undervejs i satsen fortættes disse lag, for til sidst at lade den håbefulde sopran stå uakkompagneret alene tilbage i den sidste frase, hvor satsen opløses i det æteriske. Der er tale om en perle fra den 22-årige komponists hånd, som langt fra blot er en stiløvelse. Det er kantatens tekstforlæg og opbygning, der fordrer denne kaleidoskopiske form, og man fornemmer næsten, at Bach med denne sats fuldbyrder og afrunder den epoke i motetstilens udvikling.

Det håb, sopranen med *Jesus* har bragt ind i kantaten følges op i det følgende par soli: Med citat fra Salmernes Bog 31,6 lægger alten i sin arie, sin sjæl i Herrens hænder i en opadstræbende frase. I bassens arie møder vi endelig *Jesus* gestaltet som *Vox Christi*¹¹ Jesu ord til den ene af to røvere der var korsfæstet sammen med ham: "I dag skal du være med mig i Paradis", mens alten synger Luthers tyske version af *Simeons Lovsang (Nunc Dimittis) Mit Fried und Freud ich farh dahin som cantus firmus*. Symbolikken er tydelig: ligesom den gamle Simeon, da han så *Jesus*, erklærede sig beredt til at dø, kan vi med *Jesus'* forsikring på korset, trykt gå døden i møde.

Kantatens sidste sats er en *doxologi*¹² (Ære være Faderen, Sønnen og Helligånden...) i form af et salmevers: 7. vers af Adam Reusners *In dich hab ich gehoffet*. Først udsættes den som en homofon¹³ koral med instrumentale mellemspil, men afslutningsvis til versets sidste linje: "gennem *Jesus Kristus*, Amen" ændrer satsen tempo og karakter til en hurtig og formfuldendt fuga.

Actus Tragicus er enestående i Bachs produktion. Instrumentariet, den stramme symmetriske arkitektur og den kompositoriske stil hører en tidligere generation til. Bach ændrede få år senere sine vokalkompositioner på alle parametre, og bevægede sig i en helt ny og anderledes retning. Alligevel hører *Actus Tragicus* til blandt Bachs mest spillede og elskede kantater. Som Alfred Dürr skriver, blev Bachs musik nok mere moden med tiden, men næppe dybere, mere sjælelig eller mere udtryksfuld end vi oplever den i *Actus Tragicus*.

Jakob Bloch Jespersen

¹ *Libretto* er teksten til et længere musikværk som f.eks. en opera, et oratorium eller en kantate.

² *Fuga* er en satstype hvor stemmerne præsenterer temaet forskudt for hinanden. J. S. Bach anses for fuldenderen af denne satstype, som han udviklede til en raffineret og særdeles kompliceret kunst. Fuga kommer af latinske *fugare* (at flygte).

³ *Formindskede intervaller*: Man formindsker et interval ved at sænke den højeste tone en halvtone, eller hæve den dybeste tone en halvtone. Derved opstår en fortættet melodik og harmonik. I barokmusik bruges formindskede intervaller og akkorder til at udtrykke lidelse og smerte.

⁴ *Obligat* kan oversættes med 'forpligtet'. I musikalsk sammenhæng en fremtrædende, ofte solistisk musikalsk stemme i en sats, eksempelvis en koncerterende instrumental stemme i en arie. En et obligat kontrapunkt er en stemme, der fast ledsager temaet i en fuga.

⁵ *Secco-recitativ* betyder et "tørt" recitativ, hvor solisten kun akkompagneres af continuo-gruppen – i modsætning til *Recitativo accompagnato* hvor solisten akkompagneres af orkesteret.

⁶ *Arioso* er en vokalstil som falder et sted imellem arie og recitativ.

⁷ *Koral*: En melodi, der anvendes til fælles salmesang i kirken. Betegnelsen koral bruges også om enkle arrangementer over en koralmelodi. De fleste Bachkantater slutter med en koral.

⁸ *Lamentation*: Klagesang, i barokmusik ofte kendetegnet ved en nedadgående baslinje.

⁹ *Motet*: Oprindeligt en enkel kirkelig korsats, som med tiden udvikler sig i forskellige retninger bl.a. med stor indflydelse på åbningskorene i de protestantiske kirkekantater. Kommer af fransk *mot* eller italiensk *motto*, der betyder *ord*.

¹⁰ *Cantus firmus* er en melodilinje som ligger til grund for en satskomposition. Teknikken anvendes helt tilbage i middelalderen, hvor gregorianske hymner dannede grundlag for flerstemmige vokalsatser. Hos Bach er der som regel tale om tyske reformatoriske salme-melodier.

¹¹ *Vox Christi* (Kristi stemme). Jesu ord synges traditionelt af en bassanger. Hos Bach kendes dette fænomen især fra de to store passioner, men også i kantaterne bruger Bach bassen når Jesus citeres eller personificeres.

¹² *Doxologi* er græsk og betyder lovprisning.

¹³ *Homofoni*: Flerstemmig musik, i hvilken nogle stemmer er underordnet en melodi (f.eks. *Cantus Firmus*), som de ledsager, hvorved de bliver mindre selvstændige.

Concerto a i Flaut. i Hautbo. i Violon d'Amore i Violon da Gamben Sopra e Basso
* Flauto Hautbo. Violon d'Amore Violon da Gamben Sopra e Basso

The image shows a page of handwritten musical notation on aged, yellowed paper. At the top, there is a title in a cursive hand: "Concerto a i Flaut. i Hautbo. i Violon d'Amore i Violon da Gamben Sopra e Basso". Below the title, there are several staves of music. The notation includes various note values, rests, and clefs. The paper shows signs of age, with some staining and wear, particularly at the bottom edge. The handwriting is in a historical style, likely from the 18th or 19th century.

Dominica post nativ: Christi

Første side af partituret til Sinfoniaen fra Kantate 152

PROGRAM

*Af hensyn til et sammenhængende forløb beder vi om,
at eventuelt bifald først finder sted til sidst*

Kantate 152 "Tritt auf die Glaubensbahn"

1. Sinfonia

2. Arie - bas

Tritt auf die Glaubensbahn,
Gott hat den Stein geleet,
Der Zion hält und trägt,
Mensch, stoße dich nicht dran!
Tritt auf die Glaubensbahn!

Træd ind på troens vej,
Gud har lagt hovedhjørnestenen,
den holder og bærer Zion,
menneske, stød dig ikke på stenen!
Træd ind på troens vej.

3. Recitativ - bas

Der Heiland ist gesetzt
In Israel zum Fall und Auferstehen.
Der edle Stein ist sonder Schuld,
Wenn sich die böse Welt
So hart an ihm verletzt,
Ja, über ihn zur Höllen fällt,
Weil sie boshaftig an ihn rennet
Und Gottes Huld
Und Gnade nicht erkennen!
Doch selig ist
Ein auserwählter Christ,
Der seinen Glaubensgrund auf diesen Eckstein leget,
Weil er dadurch Heil und Erlösung findet.

Frelsens sten er nedlagt
i Israel til fald og oprejsning.
Den ædle sten er uden skyld,
når den onde verden
slår sig hårdt på den
og falder over den, ned i Helvede,
fordi de ondsindede løber imod den
og ikke erkender
Guds godhed og nåde!
Salig er dog
den udvalgte kristne,
der bygger sin tro på denne hovedhjørnesten,
derved finder han frelse og forløsning.

4. Arie - sopran

Stein, der über alle Schätze,
Hilf, dass ich zu aller Zeit
Durch den Glauben auf dich setze
Meinen Grund der Seligkeit
Und mich nicht an dir verletze,
Stein, der über alle Schätze!

Du hovedhjørnesten, Du højeste skat
hjælp, at jeg til alle tider
ved troen sætter min lid til Dig,
min saligheds grund,
og ikke støder mig på Dig,
Du hovedhjørnesten, Du højeste skat.

5. Recitativ - bas

Es ärgre sich die kluge Welt,
Dass Gottes Sohn
Verlässt den hohen Ehrenthron,
Dass er in Fleisch und Blut sich kleidet
Und in der Menschheit leidet.
Die größte Weisheit dieser Erden
Muss vor des Höchsten Rat
Zur größten Torheit werden.
Was Gott beschlossen hat,
Kann die Vernunft doch nicht ergründen;
Die blinde Leiterin verführt die geistlich Blinden.

Den lærde verden forarges
over, at Guds søn
forlader Ærens trone i det højeste,
at Han klæder sig i kød og blod
og lider i sin menneskeskikkelse.
Denne verdens højeste visdom
bliver til den største dumhed
foran Det højeste Råd.
Hvad Gud har besluttet,
kan fornuften dog ikke udgrunde.
Den blinde fornuft forfører de åndeligt blinde.

6. Arie (Duet) - sopran & bas

Seele (S), Jesus (B)

Sopran

Wie soll ich dich,
Liebster der Seelen, umfassen?

Bass

Du musst dich verleugnen und alles verlassen!

Sopran

Wie soll ich erkennen das ewige Licht?

Bass

Erkenne mich gläubig und ärgre dich nicht!

Sopran

Komm, lehre mich, Heiland,
die Erde verschmähen!

Bass

Komm, Seele, durch Leiden zur Freude zu gehen!

Sopran

Ach, ziehe mich, Liebster,
so folg ich dir nach!

Bass

Dir schenk ich die Krone
nach Trübsal und Schmach.

Sjælen (S), Jesus (B)

Sopran

Hvordan skal jeg favne Dig,
Du sjælens højtelskede?

Bas

Du må fornægte dig selv og forlade alt!

Sopran

hvordan skal jeg erkende det evige lys?

Bas

erkend mig i tillid og uden forargelse!

Sopran

kom, lær mig Frelser,
at give afkald på det jordiske!

Bas

kom, sjæl, gennem lidelse til glæden!

Sopran

Ak, Du allerkæreste, drag mig til Dig,
så følger jeg Dig!

Bas

Jeg skænker dig kronen efter sorg,
elendighed og hån.

Læsning: Johannes 14, 1-7

Fællessalme DDS 551 (synges stående):

Peter Møller 1992

Der er en vej, som vi al-le går a - le - ne, den går mod mør-ke-t, et u-kendt skum-rings
land; og in-gen ven-der til-ba-ge fra de eg-ne med bud om, hvad vi skal se bag ti-dens rand.

1 Der er en vej,
som vi alle går alene,
den går mod mørket,
et ukendt skumringsland;
og ingen vender
tilbage fra de egne
med bud om, hvad vi
skal se bag tidens rand.

2 Der er en mand,
som i kærlighed til livet
gik ind i mørket
og bar det på sin krop.
Hvad ingen kunne,
det gjorde han for alle:
han blev til mørke -
og mørket lyste op.

3 Der er en lov,
som er stærkere end døden:
at kærligheden
vil få det sidste ord;
og Kristus rejste
den lov til lov for verden.
Nu gælder nåden
til trøst for dem, som tror.

4 Der er en vej,
som vi ikke går alene,
om end den fører
os til et ukendt land;
for Kristus venter
på os ved dødens grænse,
og han er livet,
vi får bag tidens rand.

Holger Lissner 1991.

Prædiken

Kantate 132 "Bereitet die Wege, bereitet die Bahn!"

1. Arie - sopran

Bereitet die Wege, bereitet die Bahn!	Ban vejen, bered vejen!
Bereitet die Wege	Ban vejen
Und machet die Stege	og jævn stierne
Im Glauben und Leben	i troen og livet,
Dem Høchsten ganz eben,	for den Højeste,
Messias kömmt an!	Messias kommer!

2. Recitativ - tenor

Willst du dich Gottes Kind und Christi Bruder nennen,	Vil du kalde dig Guds barn og Kristi broder,
So müssen Herz und Mund den Heiland frei bekennen.	så må hjerte og mund åbent bekende Frelseren.
Ja, Mensch, dein ganzes Leben	Ja, menneske, hele dit liv
Muss von dem Glauben Zeugnis geben!	må være vidnesbyrd om troen!
Soll Christi Wort und Lehre	Skal Kristi ord og lære
Auch durch dein Blut versiegelt sein,	også forsegles ved dit blod,
So gib dich willig drein!	så giv dig villigt hen!
Denn dieses ist der Christen Kron und Ehre.	For dette er den kristnes krone og ære.
Indes, mein Herz, bereite	Derfor, mit hjerte, bered
Noch heute	endnu i dag
Dem Herrn die Glaubensbahn	troens vej for Herren
Und räume weg die Hügel und die Höhen,	og ryd bakkerne og højene,
Die ihm entgegen stehen!	som står i vejen for Ham!
Wälz ab die schweren Sündensteine,	Vælt syndens tunge sten bort,
Nimm deinen Heiland an,	tag imod din Frelser,
Dass er mit dir im Glauben sich vereine!	så Han i troen forener sig med dig.

3. Arie - bas

Wer bist du? Frage dein Gewissen,	Hvem er du? Spørg din samvittighed,
Da wirst du sonder Heuchelei,	så vil du uden hyklery,
Ob du, o Mensch, falsch oder treu,	om du, menneske, er falsk eller tro,
Dein rechtes Urteil hören müssen.	høre din sande dom.
Wer bist du? Frage das Gesetze,	Hvem er du? Spørg Loven,
Das wird dir sagen, wer du bist,	som vil sige dig, hvem du er,
Ein Kind des Zorns in Satans Netze,	et vredens barn i Satans net,
Ein falsch und heuchlerischer Christ.	en falsk, hyklerisk kristen.

4. Recitativ – alt

Ich will, mein Gott, dir frei heraus bekennen, Ich habe dich bisher nicht recht bekannt. Ob Mund und Lippen gleich dich Herrn und Vater nennen, Hat sich mein Herz doch von dir abgewandt. Ich habe dich verleugnet mit dem Leben! Wie kannst du mir ein gutes Zeugnis geben? Als, Jesu, mich dein Geist und Wasserbad Gereiniget von meiner Missetat, Hab ich dir zwar stets feste Treu versprochen; Ach! aber ach! der Taufbund ist gebrochen. Die Untreu reuet mich! Ach Gott, erbarme dich, Ach hilf, dass ich mit unverwandter Treue Den Gnadenbund im Glauben stets erneue!	Min Gud, jeg vil ligeud bekende, at jeg indtil nu ikke har bekendt mig til Dig. Selv om mund og læber nemt kalder Dig Herre og Fader, har mit hjerte dog vendt sig bort fra Dig. Jeg har fornægtet Dig med mit liv! Hvordan kan Du give mig et godt vidnesbyrd? Da din Ånd, Jesus, og dåbens bad har rensset mig for mine synder, har jeg ganske vist lovet Dig trofasthed; Ak, men Ak! dåbens pagt er brudt. Jeg angrer min utroskab! Ak, Gud, forbarm Dig, ak, hjælp mig, at jeg med uvant troskab stadigt i troen fornyer nådens pagt.
---	---

5. Arie – alt

Christi Glieder, ach bedenket, Was der Heiland euch geschenket Durch der Taufe reines Bad! Bei der Blut- und Wasserquelle Werden eure Kleider helle, Die befleckt von Missetat. Christus gab zum neuen Kleide Roten Purpur, weiße Seide, Diese sind der Christen Staat.	I Kristi lemmer, betænk, hvad Frelseren skænker jer i dåbens rene bad! Ved blodets og vandets kilde renses jeres klæder, plettede af synd. Kristus gav til ny klædning purpurrød og hvid silke, dette er de kristnes højtidsdragt.
---	--

6. Koral

Ertöt uns durch deine Güte; Erweck uns durch deine Gnad; Den alten Menschen kränke, Dass der neu' leben mag Wohl hie auf dieser Erden, Den Sinn und Begehrden Und G'danken habn zu dir.	Lad os dø ved Din godhed; Opvæk os ved Din nåde. Lad det gamle menneske dø, så det nye kan leve vel her på jorden, med sind, tanker og længsel rettet mod Dig.
---	--

Den ca. 30-årige Johann Sebastian Bach - omkring samtidig med Kantate 132 og 152 blev komponeret.

Fællessalme DDS 133 (synges stående):

Johann Walter 1524

Med fred og fryd jeg fa-rer hen, / når Gud be-fa-ler, / så bli-de-
lig, med Gud_ til ven / min sol ned-da-ler; / sødt og sa-ligt
so-ve hen / jeg skal, som han mig lo-ved.

1 Med fred og fryd jeg farer hen,
når Gud befaler,
så blidelig, med Gud til ven,
min sol neddaler;
sødt og saligt sove hen
jeg skal, som han mig loved.

2 Ja, Herre, mine øjne så,
du os har givet,
selv når vi skal i døden gå,
udvej til livet:
Kristus din, vor frelsermand,
han er vort liv i døden.

3 Ham til os alle du har sendt,
vor sjæl til både,
for hele verden gør du kendt
i ham din nåde
ved dit dyrebare ord,
som alle vegne klinger.

4 Midt i det blinde hedenskab
du lod oprinde
et saligt lys, en sol i grav,
hvor mulm var inde.
Israel! din herlighed,
han er vort lys, vor glæde.

Luk 2,29-32

Martin Luther 1524. (Arvid Pedersen 1529).

N.F.S. Grundtvig 1845. Bearbejdet 1890 og 1947.

Bøn & Velsignelse

Kantate 106 "Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit"

Actus Tragicus

1. Sonatina

2a. Kor

Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit.
In ihm leben, weben und sind wir,
solange er will.
In ihm sterben wir zur rechten Zeit,
wenn er will.

Guds tid er den allerbedste tid.
I Ham lever, ånder og er vi,
så længe Han vil.
I Ham dør vi til rette tid,
når Han vil det.

2b. Arioso - tenor

Ach, Herr, lehre uns bedenken,
dass wir sterben müssen,
auf dass wir klug werden.

Ak, Herre, lær os at huske på,
at vi skal dø,
så vi må få visdom.

2c. Arie - bas

Bestelle dein Haus; denn du wirst sterben
und nicht lebendig bleiben.

Gør orden i dit Hus, for du skal dø
og ikke forblive i live.

2d. Kor

Es ist der alte Bund:
Mensch, du musst sterben!
Sopran
Ja, komm, Herr Jesu, komm!

Det er den gamle pagt:
Menneske, du skal dø!
Sopran
Ja, kom Herre Jesus, kom!

3a. Arie - alt

In deine Hände befehl ich meinen Geist; I Dine hænder befaler jeg min ånd;
du hast mich erlöst, Herr, du getreuer Gott. Du har forløst mig, Herre, Du trofaste Gud.

3b. Arioso - bas & Koral - alt

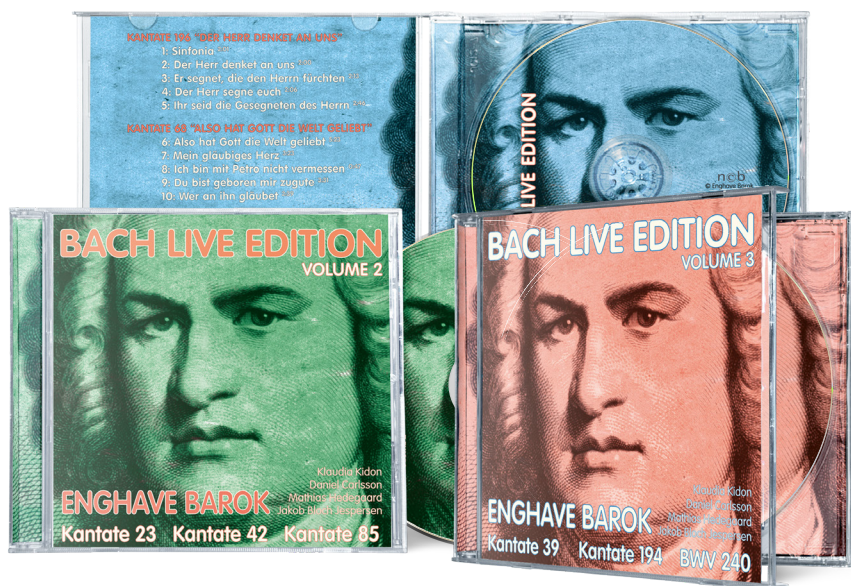
Heute wirst du mit mir im Paradies sein.	I dag vil du være med mig i Paradis.
Mit Fried und Freud ich fahr dahin	Med fred og glæde drager jeg dertil
In Gottes Willen,	i Guds vilje.
Getrost ist mir mein Herz und Sinn,	Fortrøstet er mit hjerte og min sjæl,
Sanft und stille.	blidt og stille,
Wie Gott mir verheißen hat:	som Gud har lovet mig,
Der Tod ist mein Schlaf geworden.	døden er som min søvn.

4. Kor

Glorie, Lob, Ehr und Herrlichkeit	Ære, lov, pris og herlighed
Sei dir, Gott Vater und Sohn bereit,	være Dig, Gud Fader, Søn
Dem heiligen Geist mit Namen!	og Helligånd!
Die göttlich Kraft	Må den guddommelige kraft
Mach uns sieghaft	gøre os sejrrige
Durch Jesum Christum, Amen.	ved Jesus Kristus, Amen.

Oversættelser: Bente Marie Braarud

TAG ENGHAVE BAROK MED HJEM!

BACH LIVE EDITION
Volume 1-3
kan købes ved udgangen

SÆT KRYDS I KALENDEREN

Fredag 2. februar kl. 19:30

Fredag 9. marts kl. 19:30

**hvor Enghave Barok er tilbage
- begge gange i Apostelkirken**

MEDVIRKENDE

Viggo Julsgaard Jensen – prædikant

ENGHAVE BAROK

Klaudia Kidon – sopran

Kristin Mulders – alt

Leif Aruhn-Solén – tenor

Jakob Bloch Jespersen – bas

Louise Hjorth Hansen – 1. fløjte

Pernille Petersen – 2. fløjte

Aleš Ambrosi – obo

Jesenka Balic Žunic – 1. violin^{BWV 132}, viola d'amore^{BWV 152}, violoncello da spalla^{BWV 106}

Jens Solgaard – 2. violin

Rastko Roknic – viola

Kjeld Steffensen – cello

Anja Engelberg – viola da gamba

Lars Baunkilde – violone

Christian Dehn Bang – orgelpositiv

Tak til:

Københavns Musikudvalg

Augustinus Fonden

Toyota Fonden

Dansk Organist og Kantorforbund

Hvad der lægges i indsamlingsbøsserne går til Night Light Café

Night Light Café er en tværkirkelig natcafé på Vesterbro for udenlandske kvinder i prostitution.

Caféen holder til i Eliaskirkens krypt, hver tirsdag, onsdag og lørdag nat kl. 23.30 – 03.30